

4
als tens llatís la confessió benefactora que goxirà un ànima!

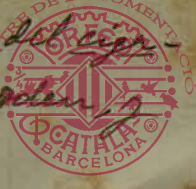
¿Perquè no me'n dir res dels seus amors? És que potser les vacilacions se son concretades en refusament decisiu? Potra d'ella si així fos!
¿O es, potser, que les vacilacions continuen i's decanten? Lira com se vulga be m'ho dirà. Tot menys aquest silenci profund.

I ara (expressament ho he guardat per lo darrer) vuy parlaré d'aquells projectes que li deya... i que vostè ha endevinat i coincidir.
Vostè sab, amic Rujol, quines eren les meves fal·leres i les meves en-
ginnies al arribar aquí. Un orgull de valdreu esbatzava en mon esperit,
un desitj de llinsarme de la... condició de protegit me trashalsava
i totes les meves aspiracions eren afanyarme ab els dits lo que'l cos exi-
gia per viure. I'm vaig posar a la feyna, més que ab dalit, ab furia,
i avuy encare, si he més apaciblement, vaig trespant més que per
treure de moment un profit material, per satisfer el meu esperit de
certes exigencies inexplicables, fuy que'l treballar d'una manera me-
cànica i poch avinguda ab el meu mode d'esser sembla que m'acon-
sola del regust agreu de la protecció que tan estimo i que tan de-
ploro... És difícil explicar aquest sentiment meu, quan sols paraules
d'agutament han d'esperar els que com vostè han fet per mi i fan
lo que mi tinc dret a mereixer, per vostè m'entendrà i sentre ca-
rrech de que encare no ~~estich~~ assentat, ni o'es ben caluada la
tempesta que promouí en el meu esperit el rebat i posis allunja-
ment de les coses estimades, no pendrà a desagrahiment lo que es
un desitj honorat del meu cor.

Les coses han mudat d'aspecte. Vaig suspendre molt i molt,
per lo que coincidir ab lo que jo volia parlar i li preguemava,
al veure les seves manifestacions animoses i sinceres. Vostè m'ha
que vagi a París. Fa temps que m'ho venen aconsellant altres amichs
i jo m'hi resistit fins ara. Vostè m'ha dir que deixi aquest treball
que m'fatiga (però m'aconhorta), i així m'aconsellan també
d'altres. Veig ab pena que les meves il·lusions de poder ~~at~~ en poch
temps guanyarme la vida ab el treball dels meus dits, i'estabhe-
ren quan la realitat me mostra que si he'hi fet algun avanç

19 Mars (Festa del men Sant) 1906
Estimat amic Rujol: És nit i'm sento satisfet, condicions
magnífiques per pendre la ploma i traduir textes de l'ànima. Després
d'una jornada, que no califico perquè no hi han mots per calificarla,
passada en la insubstitutable ^{compagnie} de la meua mare, ella descansa i jo apro-
fita ab goig aquesta estona per escriure, tot sentint en la meua cambra
el confort benèfic del seu respir, per escriure a vostè qui es admirable
per saber omplir aprup de 8 planes havent menester el temps per les
coses que li omplam i curull totes les hores de tots els dies. Jo que pen-
so aixís de vostè no hauré pas de fer protestes en sentit d'excusar-li son
tardar a escriure: ni son tantes les portals i lletres que jo li he enviat, ni
ha estat tan llarg com vostè suposa l'espai de temps que hi passant
sense lletres seua. Vuy donchs que no m'escrigui sinó quan li devin-
gui per etrar una estona apropiada, i encare. Així jo llegiré ses lletres
ab el goig de saber que ellas no li han causat perjudici major.

Me parla dels concerts, i vegi com ha omplert un desitj meu: Jo
he llegit ab fruïció les crítiques i remuges dels periodichs, lletres per
lletres, punt per punt i no hi he trobat pas aquella lluentor cor-
nedora que hi cercava. És que'ls diaris no'm deyen res de les fedi-
gues que precursan el concert públich; no'm deyen res de les temeses
que esbatzaven en els esperits en vigílies de concert; no'm deyen res
del mareig, del anar i venir, del cridar, del cantar, del febris mo-
viment dels dies que antecipen al del concert. I tot així que no hi
trobat en els diaris, ho he llegit en la seva lletres, i mentres la vaig
llegir i ara que la vaig rellegint per contestarla, visch ab vostè
les enginnies que'l bras y'l quedon m'és deu Bordes ens proporcionan,
i fouheins els deliciosos flirts de les francesetes, i m'entllemans ab les
llums blaugues dels tres bechs de Secretaria, enuns tots en senyal de
gala, i sento al meu entorn l'altra missica de l'Orfèu, aquella
que no es en solfes però que es en els cors de tots, i vuy dir, la
alegraya aerrameca que ompla les nostres sales a l'hora del cap
vret, i m'encanto dels rotllos animats que'ls charistes braden

2
fins veig (Oh com es de generosa y fidel la Virsi!), fins veig aquella vena blava, rehinflada, rubosa que s'agrada en el pols del Pere els dies que l'timbre de Secretaria s'ha sovint demanant ceresses y sengors -vinges y borrautes... Den m'hi torni aviat entre totes les coses estimades!

He vist y obrassat als bons amichs Basté, Zannas, Pere A. y Vives (el gran Vives escocador de molts recorts). Ells han fet la merè d'acompanyar, de durme la mare, y ab una exquisitesa que ls revela coneixedors de l'esperit dels homes, han marxat cap a Aneli deixantme tota la mare per mi sol. No hem parlat donchs de res ab en Basté ni ab en Vives. Ha mancat la ocasió...

De rathó, amich Pujol, en dient que un altre dia 'ns podrem millor veure y parlar. Aquest cop, si hagués pujat, hauria seguit la corrent dels amichs. Val més donchs que m'resti la esperança de tenirlo aquí que no pas l'agre-dolç d'haverlo vist en constel·lació.

Escriuré (si puch!) per Figueres. Quan vareig veure el nom del Mtre. al cap d'avall del cartell veig per el mateix pensament que vostè, però cal lluytar esforcadament y veurà com això que diu de la carbassa seria de la meua exclusiva obtenció. Palafongell fou la meua derrata primera... Ay del general que té una primera derrata!... Aquest (si puch!) es la expressió certa. La meua avall trobarà com els homes poden ésser emportats per ratxades inesperades que ls abstrahen de tot lo demés...

Finch enguria grossa de lo que m'heu dit que li he succehit. No li aconsello la vulgar y impossible recepta del repós, ordre, descans, distracció, tranquil·litat, perquè precisament es vulgar y es impossible. La meua recomanació es: covatge a grans dosis y com a remey infalible, seguir, immillorable, un bitllet per Perpinyà, y quinze dies de naturalesa a tota dosis. Aquest remey té l'aventatge de que m'curaria de malalts: a vostè y a mi. El refusarà donchs? Ja no ha de pensar ab habilitació, puig que la meua o honoraria d'hostatjador, y de lo demés y quants y quants remeys son més cars y fan de més

3
mal pendre! Ja l'heig rebutjant de sobre la idea. Donchs, esperis y no la rebutgi tan aviat que es cosa de pensarshi. Ah si are no ténies enma- niarlo, com li faria el quadro terrible dels fatigats cerebrals! Però no, que això li fora dolent. M'estimo més que rumihi la idea y s'hi ave- shi. Are ve l'Abril, el mes que les rangs (no rigui, home) el mes que les rangs surten de mare; Cal donchs que al sortirme trohim aïra- ció pura y repos espiritual pera que quan tornin a son elit natu- ral hi deixin les sanitats que fan forts als homes y ls completen.

No vuy que s'engui que aquest consell sia egoista y dictat pel goig de tenirlo aquí ab mi: Fa dies que veig llegir la reva lletra y desde llavors que hi penso en la errera frase enganyadora d'aquell paragraf...: "Estich molt millorat però no tinc el cap fort y clar com el tenia avans. Penso que ja passarà, si deu ho vol." Es enganyadora aquesta frase

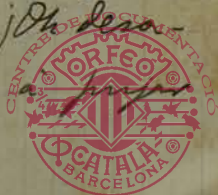
perquè, a veure i que farà vostè per tenir el dret de pensar que ja pa- sarà? Es de creure, per totes les lleys de la lògica, que no desapareixen les causes restarien els efectes. Donchs perquè s'enganya a vostè mateix?

Val més que m'escalti. Si no ho fa aixís me donarà la pena d'esperar que un dia m'hagi de dir "deixa tota la rathó!"

Me parla de l'Alsiina. Oh, l'Alsiina mereix tot un paragraf. L'Alsiina es un home que fa lletres de 12 planes de lletra men- da! Jo voldria temps per contestalshi però no l'tinc, a cambi d'un gran deutz de ferbs que m'esperana. M'acanso no obstant al pensar que les lletres a un enamorat son paper blanc d'inter d'un robe.

Ab tot, m'estich content de la elecció de nostra y voldria de tot cor poder dir lo mateix als padris d'ella en lo referent a elecció de nou. Y pensar que per conceptes menys subversius un home ha de viure en foris desterro! Dignifi vostè a l'Alsiina que li servei l'mateix bon afecte y que no s'enfadi ab mi si no li escriu com ell mereix.

Però... y vostè amich Pujol? Es que busca en el renegament dels flagells dels altres, la ocultació dels propis? Oh des- grahit estimat en el silenci de molts anys, com triga a

haverla entesa y haventunho repetit me n'hi vaig anar. Per modestia m'excusaré de ~~la~~ explicar els obsequis de que vaig esser objecte. May m'havia trobat en un cas tan sorprenent. Dones y homes me feren el millor aculliment. Aquella rossa me presenta (Oh decepció!) al seu marit; un senyor jove, simpàtic, que se m'emprenhà pel seu compte fentme explicar els motius del meu exil, coses de catalans-me etc. etc. Vaig restar allí una hora, en mitg de la mes gran acollida; y finalment vareig despedirme agraïnt molt els obsequis y la estona de caliu de família que m'havien proporcionat.

Varen passar molts dies (això es un veritable comens de paragraf de novela) y era avuy ne fa vuyt, que jo m'estava darrera ls vidres del restaurant en acabat de menjar, quan me veig passar al matrimoni de la dona rossa y'l jove simpàtic. També ells me varen veure y ab gran estranyesa meua, me ls veig que entran y que venen de dret a mi. Me varen saludar molt carinyosament, y m'feren anar a pendre cafè ab ells. Quan hi varem ser me varen dir que m'havien buscat per Perpinyà (perque no gosaven a venir a la meua cambra) puig tenian ganes de tornar-me a veure pera convidar-me a casa seva. Aquests senyors son parisencs, se diuen De Haury, posseïxen una fortuna enviejable (segons se sabut per la tia den Payret y segons jo vareig deduir) y una gran propietat a prop d'Elne, a dues o tres hores de Perpinyà, que es allí ahont han vingut a residir interinament, puig passen temporades aquí y altre a París. Ella, la rossa agressiva dels confits, es escriptora y poetisa! A poch que erem al Cafè conversant, s'acosta a saludar als de Haury un senyor que m'fo presentat. Es ell Mr. Fons, administrador del diputat Bourrat. Aquest senyor me digué que m'conecia y que ja m'havia a Perpinyà. M'ofert presentarme al diputat Bourrat qui vindria al dijous a donar una conferència. Els de Haury se varen engrisar y varen dir que ells també vindrian puig son intim den Bourrat el qual va algun cop al seu domaine a reposar de les fatigues polítiques

en mon ofici, me costa y me costaria molt arribar allí ahont jo desitjo. Això, y la rara unanimitat ab que tothom, desde in Celles, Prat, voste, Martí y demés amichs m'aconsellan, me fa cedir y ja que voste m'ha també exposat el seu criteri tendint a n'això, lo que havia d'esser semi-consulta se converteix sensiblament en repetició dels temors que m'encangeixen al emprendre els seriosos estudis que se m'proposan. És que tothom ho veurà ab ~~tant~~ bon ulls això? Es que fora dels bons amichs que m'estiman hi hauria també'l criteri de vostes? Perque lo que se m'proposa es que abandoni'l treball mecànic y que cimentí y solidifiqui coneixements que no posseïxo. Y això que vostes m'ho aconsellan y proposan moqtos per la seva bona voluntat envers mi i serà ben entès y ben acceptat pels demés contribuents? Veliagui els meus temors. Perque ls bons companys que generosament m'ajudan en les impossibilitats de ferme ab el menester, i seran del parer de vostres quan se tracti de pensionar un estudiant? Jo li demano que m'contesti respecte d'això. Ja li parlaré en una altra ocasió dels entusiasmes que s'inicien en mi y delas confiances que tinc, si he vagues; are avans me cal saber el seu complet parer, la seva resposta a n'aquests temors meus, puig mentres ells perdurin, jo no abandonaré la caixa y m'aferraré ab ella ab la esperança d'uns millors dies y mes venturosos que ls d'are, tot dedicant cor y sentiment a la gratitud que m'mereix lo que fan per mi.

No volia, es ben cert, que aquesta carta digués tristesa. Me la he posada a escriure volguentla fer ben esperanzadora, ben animosa, que reflectés el goig de tenir la meua mare denota mon mateix vostre. La pluma m'hi anava a dir a les coses que muy oblida, y per això faig punt aquí, pera amotinarme un xich més recountant-li aquesta gentil aventura, a la que m'refreïxo bon tros curer.

6
tura de Robinson o d'heroe de novela que es pena esser escrita en lletres de motllo, no pas per lo que significa en si sinó per lo que pot reportar-me.

El dimecres de Cendra se fa a Perpinyà la festa de Mailloles. Consisteix en una rua pels carrers centrals de la vila durant la qual se estableix una gran batalla de confits de farina desde els carruatges als balcons i vice versa. Jo no'n sabia res, ni menys que passés pel meu carrer de tal rua. Aquell mati jo havia estat acompanyat pels amichs Bruneda (cadetjunt com a firmant d'un telegrama) y Esteve, de S. Felin de Guisols, els quals me portaren a dinar al seu Hotel, y d'allí als acompanyats a la estació. Vaig tornar a la Cambra y un tros ab el carrer ple de gent y ab l'espectacle de la llugra de confits. Vaig pujar a la Cambra y vaig sortir al balcó atret per l'animació. Bot fou sortir al balcó quan una pluja ferotge de confits me ~~va~~ ^{va} caiguer al demunt. De tots els balcons y finestres d'enfront sortien a grapat els projectils fins a ferme recular.

Vaig ~~disfrutar~~ ^{acordar} sacrificarme de l'espectacle y'm disposava ja a llegir o escriure, quan l'enemic entjant per la meua retirada vergonyosa les empenygué contra ls meus vidres oblidant-me a ~~fer~~ obriar de bat a bat el balcó pel perill de trencar-los. L'exercit enemich era femení! Bot eren noyes les que sense descans m'omplien la cambra de confits. Voste'm coireia... No era cosa de fer un paper desllubrit, y revertint-me de valor vareig exposar el meu cos a les furies avernoses. La meua noblesa o valentia no les va convencer puig l'atach redoblà. Els vostres roigs y ls brasses incansables ^{les} assemblaven a altres Walkyries ab barret de castor y corasa de bou panys... Els homes tenen l'instint de la solidaritat, y merces a n'aquest instint ben aviat a la meua cambra hi entrà l'espontani refors de dos caixiotes y del nen y la meua den Payret quins venien carregats a no poguer més de projectils amenaçants. Fou galantment com

7
vareig poguer me vareig revenjar. Durant uns moments el foc granijat que arava de balcó a balcó no decidia la victòria... fins que, com un frech de treva, una mà blanca llençà una serpentina verda al meu balcó; jo vaig tenir la fortuna d'entamar-la y com que'l rotllo era encare a la meytat y'l carrer no es pas molt ample, vaig retornar-lo deixant dues estelles de balcó a balcó que foren el tras que requieren moltes d'altres fins que fou teixit un veritable entol-dat pel demunt del qual mil mirades me teixien un altre...

Una observació important: Aquest prebodi sembla anunciar un feliç amorós. Res d'ainó, amich Pujol, y perduni la disquisició. Loche l'home mes fidel del món des d'aquí. La meua Eugenia es una santa y jo seria un indigne si m'hi de pensament li manqués. Aquelles teories de Barcelona no han passat la frontera. Aquí son inadmissibles... y allí també ho eren!

Leguim: Durant la batalla tan de confits com de serpentina, vareig poguer facilmente observar que en un dels balcons d'enfront hi havien els meus, o les meues, més terribles enemigues. D'allí sortien els grapat més furients y d'allí sorti també la primera serpentina y moltes d'altres. Una dona, una (a mi'm sembla senyoreta soltera) rossa, molt rossa, d'ulls bonichs pero de boca poch temptadora, si be no despreciable, era la que preferentment me dirigia les seves mes violentes descòmegues. Ella fou, danchs la que, cap a les acaballes de la rua, me tirà un pastelet dels que menjaven les visites reunides en aquella casa. Me'l vaig menjar tot remerciant-ho, llavors me fou precis menjarne molts més puig la varen imitar altres demoiselles... Entre tant el loux a la casa del devant seguia y jo veia com un jove repartit vi ranci a les noyes. Quan el jove passà pel davant del balcó s'adonà de mi y mostrant-me la ampolleta me feu al senyes convit de vi. Bot fou fer així aquell jove, quan la senyora de la casa sorti al balcó y'm digué: "Nous serons contents, Monsieur, de vous voir nous faire le plaisir de venir chez-nous" M'ho vaig fer repetir perquè me creya

7
i tal com ho varen dir se va fer. Desde'l dijous a la tarda fins a
l'endemà al vespre, exceptuant la nit, varem estar en companyia
dels De Hanay. Me presentaren en Bourrat i d'altres influents. Va-
rem anar junts al cafè; vaig sopar ab ells el dijous i emmorzar
i dinar el divendres. Vaig anar ab ells a comprar una charrette i un
caball, varem passejar ab dit carruatge i finalment se m'en volien
emportar a la seva casa. Els hi vaig dir que la meua mare arribava
dissapte i que no podia anarhi. Llavors me hi volien fer anar ab
la meua mare però m'vaig excusar dient que com que ella no parlava
gens de francès li seria mes pena que gaig. Llavors venen dir que
vindrien dimars (dijous) per conixer a la meua mare i jo era segur
el dia que se n'entornaria a fi de venir-me a buscar. Estich admirat.

Per informes recollits se que aquesta gent son uns parisencs rics,
que fugen sovint de les agitacions ciutadanes. Son amichs den Lavien
(actual President del Consell) Etienne (ministre guerra) Clemenceau
(actual ministre del Interior) i d'altres que no records. Ell, Mr. De Hanay,
se obstina en aconsellar-me que vagi a Paris però fins pel setembre
o Octubre puig dir ell que ara es un mal temps de conixer. Admes dir
que si'm quedo aquest istiu aquí me presentaran homes i aquests
politics que l'un i l'altre 15, passen dies a la seva propietat.
Ella es amiga den Francois Coppée i d'altres ^{literats} que no records. Es
colaboradora del Gil Blas i que se jo que més. En fi, un veritable
pas de novela, una gran aventura fantastica que jo estich
vivint en la realitat; un somni de noys en el que s'hi apilaban
màgicament ministres, generals, literats, cotxes, propietats, Pa-
ris, Bourrats, Lavien, Coppées etc. etc. Estich encantat de lo que
me passa i un secret presentiment me fa pensar que ha d'esser-me útil
aquesta coneixensa. M. De Hanay me durà a cassar. Mme. De Hanay
me farà jugar al Croquet, puig en el seu domaine hi ha Mock de cassar,
estanyos de pesca, jocs de Croquet i billar.

La li parlare de tot això quan ho hagi vist. Entretant admes

de la nova fortuna.

Crech que ja hi he escrit prou y massa. No ho estranygi, tenir l'assen- cada y ja que no son tristes les coses que tenia a dirli, mes val que sien llargues.

Com li dirian els amichs Basté y Vives, hi hauria a Perpinyà el dia 1er d'Abril una conferencia donada ~~per~~ per un professor de Mont- pellier tractant dels poetes catalans. Iuan tractaria del poeta-musich Clavié un Chor de Ceret cantaria Les Flores de Mai. Me demana aquest profesor una peça pera tenir titulada Lo Cant del Desterrat lletra de Balaguer, musica de Lorianos Fuertes. Si voste pugues proporcionar-m'ho jo quedaria bé. Es probable que en aquesta conferencia m'hi calgui llegir poemes de Mathieu, A. Mestres, y altres.

No restem plegats de mans: Aviat sortirà un semanari titulat "Le Petit Catalan" y en Pere Vidal y en Pastre estan en camí de publi- car una revista mensual d'art, literatura y arqueologia en català.

Tot això no es pas iniciatives, mes a mi molt menys. Tot aquest senyors ja tenian fet aquest pensament y ara que hem parlat molt d'això han tingut la decisió de fer-ho. L'espirit català no es mort al Rosselló. Es promouint formalment una renaixença literaria molt prospera y un reviscorament polítich pera més endavant.

Dimmenge va fer 8 dies que vaig anar ab en Delpont a Vernet y al Canigó. Al Vernet vareig fer bones amistats ab un alemany, Director del Establiment, jove y molt il·lustrat qui volia fer-me traduir al castellà un opuscul il·lustrat de propaganda pera la estació balnearia. Li vaig dir que era de tot punt necessari que's fes una edició en català exclusiva pera Catalunya y Mallorca y ell ab gran alegria m'ho hi accedí. En Delpont ha fet la traducció, puig per una qüestió de delicadesa vaig haver de cedirli aquest treball.

No l'uny amichim més. Grans mercès de tot y espero que remiarà el remey que li propose. Perpinyà es sanita.

Re cordo a tot hom y voste penyori l'abracada coral de son amich que l'estima y amora Me Galabru

